

AZ I. NEGYEDÉVI MŰSZAKI BESZÁMOLÓK TAPASZTALATAI

I.

Az ipar vizsgálata terén a statisztikát érdeklő központi kérdés maga az ipari termelés. A termelési folyamat alapvető, leglényegesebb termelő ereje és legfontosabb tényezője: a munkaerő. Az iparstatisztikai megfigyelések középpontjában ennél fogva a termelés és a munkaerő tanulmányozásának kell állnia.

Tervgazdálkodásunk kezdeti szakaszában az iparstatisztika megelégedett azzal, hogy a termelés és munkaügy legfontosabb kérdéseinek átfogó jellemzését adja. Ebben az időszakban a szocialista iparstatisztika nem vállalkozhatott ezen túlmenő egyéb feladatok megoldására is, mivel ekkor még az ipar előtt elsősorban az a feladat állt, hogy minél többet termeljen.

A szocializmus építésének folyamán az iparstatisztika nem elégedhetett meg csupán ezeknek a feladatoknak a megoldásával. A párt és a kormány egyre több és több célkitűzést állított az ipar elé. Jelenleg az ipar fontos feladatai a termelés ütemének fokozása mellett az anyagtakarékosság, az önköltségsökkentés, a minőség javítása, a műszaki fejlesztés stb. Az iparnak ezeket a feladatokat előre megállapított tervek szerint kell végrehajtania és a feladatok végrehajtását a statisztikának kell ellenőriznie. A statisztika ezért bevonta a megfigyelés körébe a fajlagos anyagfelhasználást, az önköltséget, a minőséget és a műszaki fejlesztést is.

A megbízható műszaki statisztika kiépítése lényegében 1952. évben kezdődött meg, bár bizonyos fokú műszaki statisztikával már 1951. évben is rendelkezünk. A Népgazdasági Tanács még 1950-ben előírta, hogy 1951-re a Központi Statisztikai Hivatal az ú. n. műszaki-gazdasági mutatószámokat is vonja be a megfigyelés körébe. Ez az intézkedés azt eredményezte, hogy a rendszeresített fajlagos mutatószámokon keresztül az ipar termelését alaposabb műszaki-gazdasági elemzésnek lehetett alávetni és meg lehetett tenni az első lépést a műszaki normák kialakítása felé.

A műszaki-gazdasági mutatószámok megfigyelése azonban elégtelennek bizonyult. A népgazdasági szinten vizsgált, fontosabb mutatószámok ugyanis nem világítottak rá kellőképp a műszaki munka problémáira, nem mutatták meg a műszaki fejlődés irányát és mértékét. A meglévő statisztikai rendszer nem tudott anyagot szolgáltatni a műszaki fejlesztés tervezéséhez sem. Az 1951. évben kiépített műszaki mutatószám-rendszer műszaki statisztikának tekinthető ugyan, de nem tekinthető egyúttal a műszaki-fejlesztés statisztikájának is.

Gerő elvárs mondotta a Magyar Dolgozók Pártja II. Kongresszusán: „... ahhoz, hogy felemelt ötéves tervünket meg tudjuk valósítani, különös gondot kell fordítanunk iparunk, közlekedésünk, egész termelő gépezetünk

műszaki fejlődésére. Különös gonddal kell ügyelnünk arra, hogy termelésünkben a legkorszerűbb eljárásokat, gépeket, felszerelést alkalmazzuk”.

Tekintettel arra, hogy a műszaki fejlesztés öt éves tervünk végrehajtása szempontjából döntő fontosságú, a Minisztertanács elrendelte, hogy a Központi Statisztikai Hivatal 1952. évben szervezze meg a műszaki-fejlesztés statisztikáját, melynek alapvető feladata a műszaki-fejlesztési tervek végrehajtásának ellenőrzése és szocialista népgazdaságunk műszaki fejlesztésének előmozdítása legyen.

II.

A Központi Statisztikai Hivatal a Minisztertanács rendeletének értelmében első ízben 1952 I. negyedévére gyűjtött be műszaki fejlesztésre vonatkozó adatokat. Ez az első adatgyűjtés még nem járt sikerrel, nagyrészt használhatatlan, feldolgozhatatlan adatokat tartalmazott. Vizsgáljuk meg, milyen okokra vezethetők vissza a tapasztalt hiányosságok, hogy azok ismeretében a jövőben a hibákat ki tudjuk küszöbölni.

1. A legdöntőbb hiányosság az volt, hogy nem rendelkezünk a műszaki-fejlesztés statisztikájára vonatkozólag megfelelő tapasztalatokkal, nem állott megfelelő szovjet irodalom sem rendelkezésünkre.

A megfelelő tapasztalatok hiánya tagadhatatlan megmutatkozik az I. negyedévben kibocsátott beszámolónyomtatványokban, de főleg az egyes beszámolók kitöltéséhez mellékelt utasításokban. Az utasítás nem számolt és nem is számolhatott a gyakorlatban felmerülő problémákkal és ez döntő mértékben visszaható az adatszolgáltatás minőségére.

2. A tapasztalatok hiányából adódott az is, hogy a beszámolórendszer meglehetősen későn készült el és jutott el a vállalatokhoz. Ez azt eredményezte, hogy bár az Iparstatisztikai Ertesítőben többször utaltunk az új adatszolgáltatásra, a vállalatok mégsem tudtak kellőképp felkészülni rá.

A műszaki beszámolójelentésre való felkészülés a beszámolási adatok valódiságával, az egész statisztikai munkában érvényesülő bizonylati elv megvalósulásával függ össze. A műszaki adatokat is vissza kell tudni vezetni addig az elsődleges bizonylatig, amelyet az esemény keletkezésekor állítanak ki.

A vállalatok túlnyomó részénél az operatív számvitel rendszerébe eddig még nem épült be kielégítően a műszaki adatszolgáltatás. E tekintetben nagy mulasztás terheli a vállalatokat. Ma már mindenki tudja, hogy a tervek nem jóslatok, hanem utasítások, amelyeket végre kell hajtani és amelyeknek végrehajtásáról be is kell számolni. Beszámolni pedig csakis helyesen megszerkesztett bizonylatok alapján lehet. A vállalatoknak tehát már a tervek készítésével egyidőben gondoskodniok kellett volna a végrehajtás ellenőrzésének, azaz a megfelelő bizonylati rendszernek megszerzéséről.

Nagyon sok alkalommal találkoztunk olyan esetekkel, hogy a vállalatok megtervezték azt, hogy pl. termékeik egy részét új technológiai eljárások alapján állítják elő. Arra a kérdésre azonban, hogy mennyi az új technológiai eljárás alapján előállított termékek mennyisége, igen gyakran nem tudtak választ adni, más esetekben pedig a megadott válaszok nem látszólag elfogadhatóknak. Ez is nyilvánvalóan a megfelelő bizonylatok hiányára vezethető vissza.

3. A bizonylati rendszer kiépítésének elmaradására és ezzel együtt a műszaki statisztika minőségére döntő mértékben kihatott a műszaki-fejlesztési tervezés jelenlegi állapota is.

A műszaki fejlesztés ma még mind módszertanát, mind pedig tartalmát tekintve a magyar termvmunka legelmaradottabb fejezete. Ma még a magyar termvmunkások a műszaki fejlesztési tervet nem tekintik valamennyi többi tervfejezet kiinduló pontjaként, alapjaként, amelyre a termelési, munkaerő, anyagellátási és önköltségi tervmutatók mintegy ráépülnek, hanem sok esetben még csak nem is szükséges, hanem felesleges rosszként kezelik, amelyet mivel előírás van rá, el kell készíteniök.

A műszaki fejlesztési tervek tételeinek nagy része nem konkrét. Ez főleg abban mutatkozik meg, hogy a tervek nem feladatokat, tennivalókat állítanak a vállalatok elé, hanem hatékonyságra, eredményességre vonatkozó fajlagos mutatószámokat. A fajlagos mutatók nem alkalmasak arra, hogy megmutassák, megvalósult-e az előírt műszaki fejlesztési feladat, és ha igen, milyen mértékben. A fajlagos mutatók több tényező együttes hatásának eredményeként jönnek létre és így tisztán csak a műszaki-fejlesztési feladat megvalósítása nem juthat bennük kifejezésre. A fajlagos mutatószámok nem a feladat megvalósításának mértékére, hanem a megvalósított feladat hatékonyságára világítanak rá. A műszaki fejlesztési tervben, illetőleg annak legfontosabb fejezetében a műszaki szervezési intézkedések tervében többnyire ilyen megjelöléseket találunk: a termelés növelése, a termékek minőségének javítása, selejtesökkentés, állásidő-csökkentés, fajlagos anyagfelhasználás csökkentése, a termelékenység növelése, önköltségsökkentés, stb. Ezek a megjelölések nem a végrehajtandó feladatot, hanem a feladat végrehajtása által elérendő célt tüntetik fel. Ezekből nem derül ki, hogy a vállalat milyen intézkedéseket fog foganatosítani. A fajlagos mutatószámok egyes esetekben műszaki fejlesztés megvalósítása nélkül is javulhatnak. A fajlagos anyagfelhasználás mutatószáma pl. javulni fog, ha a vállalat jobb minőségű nyersanyagot kap és dolgoz fel; a termelékenység emelkedni fog, ha a munkások jobban kihasználják munkaidejüket. A felhozott példákban a vállalat a fajlagos mutatószámok javulása ellenére semmit sem tett a műszaki-fejlesztés érdekében, nem alkalmazott pl. új technológiai eljárásokat, nem szervezte meg a tervszerű megelőző karbantartás rendszerét stb.

Kontorovics írja az „Ipari üzemek műszaki és gazdasági tervei“ c könyvében:

„A műszaki szervezési intézkedések főbb követelményeit a következőkben sorolhatjuk fel: a) a műszaki-szervezési tervnek teljesen konkrétnek kell lennie és biztosítani kell a teljesítési folyamat állandó ellenőrzésének lehetőségét; b) lehetőséget kell biztosítani az intézkedés kihatásainak megállapítására és az általa elért megtakarítások természetben és pénzben való kiszámítására; c) a műszaki szervezési tervnek szoros összefüggésben kell lennie a műszaki, pénzügyi terv alapjait képező normatívák rendszerével.

Az első követelmény teljesítése a következő adatok meghatározásával biztosítható: minden intézkedés pontos leírása, végrehajtásának célja és helye, az előkészületek időtartama, bevezetésének kezdete és befejezése, a végrehajtók megjelölése, az előkészületek és a bevezetés költségei és végül a finanszírozás forrásai.”

A vállalatok döntő többsége nem teljesíti ezeket a követelményeket. Az intézkedések sok esetben nem konkrétak, a teljesítési folyamat nem

ellenőrizhető állandóan és az intézkedések kihatásait sem lehet megállapítani. A gyenge tervezési munka aztán teljes egészében érzeteti hatását a beszámoló elkészítésénél.

A műszaki tervezés másik döntő fogyatékosága, hogy a tervkészítést nem előzi meg alapos műszaki-gazdasági elemzés, nem a súlyponti feladatok megoldására összpontosítja az erőket, hanem elaprózódik és végül teljesen áttekinthetetlen lesz.

Allításunk első részének igazolására megemlítjük, hogy a tervdokumentációban szereplő 83 műszaki szervezési intézkedés közül 23-at egyáltalán nem teljesített az ipar, 17 intézkedésnél pedig a tervteljesítés legfeljebb csak az 50%-ot éri el, 6 intézkedésnél viszont a tervteljesítés többszáz, egyes esetekben több ezer százalékot is elér. — Vagy például: a terv 23 új gyártmány üzemszerű termelését írja elő. Ezek közül 13 gyártmányból meg sem indult a termelés.

Mindez azt bizonyítja, hogy műszaki-fejlesztési tervezőink nem végeztek komoly, alapos körültekintő munkát.

Arra, hogy a műszaki-fejlesztési terv nem a súlyponti feladatok megoldására összpontosítja az erőket, hanem elaprózódik és végül teljesen áttekinthetetlen lesz, megemlítjük, hogy egyes vállalatoknál a műszaki-szervezési intézkedések terve többszáz tételt tartalmaz. Ezek között szerepelnek olyanok is, mint például egy üstnek a beszerzése az üzemi konyha részére, vagy fogasok beszerzése az irodák részére. Ha meggondoljuk, hogy a műszaki-szervezési intézkedések tervének a felülről jövő utasításokon kívül a vállalat összes dolgozóinak kollektív tapasztalatait is tartalmaznia kell, csak helyeselni tudjuk, ha a terv minél részletezőbb. Azonban okvetlenül meg kell különböztetnünk az egyes intézkedéseket a következő szempontok szerint:

- a) üzemi intézkedések,
- b) vállalati intézkedések,
- c) iparági intézkedések,
- d) országos fontosságú intézkedések.

Míg az üzemi, vagy a vállalati intézkedések csak egyes üzemszervezeteknél, vállalatoknál kerülnek bevezetésre és hatásuk csak a konkrét üzemi vagy vállalati munkában érezhető, addig az iparági és az országos fontosságú intézkedések egy-egy iparágnak vagy az egész iparnak műszaki fejlesztését mozdítják elő. A vállalatoknak ki kell dolgozniuk valamennyi üzemi és vállalati intézkedést, de minisztériumi jóváhagyásra már csak az iparági és az országos fontosságú intézkedések kerülhetnek. Ezek azok az intézkedések, amelyeknek végrehajtására a vállalat valamennyi dolgozójának erejét összpontosítani kell.

A döntő fontosságú intézkedéseket az Országos Tervhivatal által összeállított, és a Nép gazdasági Tanács által jóváhagyott tervdokumentáció tartalmazza. A Központi Statisztikai Hivatal csak ezeket a fontosabb intézkedéseket figyeli meg. Azonban a feldolgozási munka során nagy nehézségekkel kellett megküzdeni. A vállalati beszámolók nagyon sok, különbözőféle intézkedést tartalmaztak, de csak keveset a tervdokumentációban is szereplő intézkedések közül. A vállalatok nem tudtak arról, hogy mely intézkedéseket kell döntő fontosságú intézkedéseknek tekinteniük. Valamivel javult a helyzet, amikor a minisztériumokhoz fordultunk felvilágosításért, bár nem egy olyan termelési főosztályt találtunk, ahol a főosztály illetékes

dolgozója sem tudta megmondani, hogy melyek a főosztálya alá tartozó vállalatok döntő fontosságú intézkedései.

A szovjet tervirodalom mondja, hogy a „műszaki-szervezési intézkedések tervét a gyár összes üzemei és osztályai részvételével a tervgazdálkodási (terv- és termelési) osztály és a műszaki osztály együttesen készíti el, de a kidolgozásért való felelősség a műszaki osztályt terheli.“ (*Tyeplov: Gépgyárak gazdasági tervezése.*) Nálunk a műszaki fejlesztési tervek készítését még nem előzi meg alapos műszaki-gazdasági elemzés. A műszaki-fejlesztési tervek egyes tételei ötletszerűek, kellőképp át nem gondoltak, és többnyire semmi összefüggés nincs a műszaki-fejlesztési terv és a többi tervfejezetek között.

Ehhez a rossz gyakorlathoz nagymértékben hozzájárul az is, hogy a vállalatok közvetlen felettes szervei, a minisztériumok sem tekintik a műszaki fejlesztési tervet komoly, döntő fontosságú tervfejezetnek.

Bizonyítja ezt az is, hogy egyetlen olyan vállalatot nem találtunk, melynek műszaki-fejlesztési tervét az illetékes minisztérium visszautasította, vagy legalább is a kisebb vonatkozásokban átdolgozta volna. Kivétel nélkül minden vállalat azt a felvilágosítást adta, hogy a minisztérium a benyújtott műszaki-fejlesztési tervet elfogadta és teljes egészében, úgy, ahogy benyújtották, jóváhagyta. Elsősorban ennek tudhatjuk be, hogy a vállalati tervek mind elvi tekintetben (módszertanilag), mind pedig tartalmilag kedvezőtlen képet nyújtanak.

Az Országos Tervhivatal a minisztériumok benyújtott terveit alapos felülvizsgálat alá vette. Ez tette lehetővé, hogy a Népgazdasági Tanács elé kerülő termutatók módszertanilag már helyesek, a belső tartalmi fogyatékossgát azonban az Országos Tervhivatalnak sem sikerült teljes egészében kiküszöbölnie. A tervdokumentáció pl. a cukoripar számára két műszaki-fejlesztési feladatot jelöl meg. Ezek közül az egyik néhány ezer m² szűrőruha regenerálását írja elő. Felvetődik ezek után a kérdés, hogy a cukoripar számára nincs-e ennél fontosabb műszaki-fejlesztési feladat? és ha már nincs, akkor ez valóban fontos-e, vagy sem?

A tervező munka egyik legnagyobb fogyatékossga azonban kétségkívül az, hogy a tervező munka a tervek benyújtásakor befejeződik. A terveknek — sokszor látszatterveknek — végrehajtásával, különösképp pedig azok végrehajtásának ellenőrzésével senki sem törődik. Nyugodtan elmondhatjuk, hogy ma még a műszaki-fejlesztési terveket általában nem tekintik tervtutasításnak, aminek végrehajtása kötelező erejű.

Ha a vállalat nem teljesíti termelési tervét, elmarad a prémium és azonnal felvetődik a felelősség kérdése. Ha a vállalat túllépi beralaptervét, a Magyar Nemzeti Bank megtagadhatja az igényelt bérösszeg folyósítását. Ha azonban a vállalat műszaki-fejlesztési tervét nem teljesíti, az nem jár semmilyen következménnyel, még a műszaki vezető premizálására sincs befolyással.

„Csak bürokraták gondolhatják — mondotta Sztálin elvtárs —, hogy a tervező munka a terv összeállításával *befejeződik*. A terv összeállítása csak *kezdeté a tervezésnek*. Az igazi tervszerű vezetés csak a terv összeállítás után, a helyi ellenőrzés után, a terv megvalósítása, javítása és tökéletesítése során bontakozik ki.“¹ Sztálin elvtársnak ez a megállapítása mindenféle tervre, így a műszaki-fejlesztési tervre is vonatkozik.

¹ Sztálin Művei, 12. kötet, Szikra, Budapest, 1960, 370. old.

4. A műszaki tervezés és statisztika meglévő fogyatékoságait némileg indokolttá teszi az a körülmény, hogy a műszaki tervezés és statisztika lényegében 1952. évben kezdődött el. Ez magyarázza meg a fogalmak kialakulatlanságát is.

A fogalmak kialakulatlanságához azonban igen nagy mértékig hozzájárul az, hogy a műszaki statisztikának erősen szakmai jellegűnek kell lennie, az illető szakma problémáit kell felvetnie, annak nyelvén kell megszólalnia.

Bizonyosfokú műszaki nyelv minden szakmában kialakult már. Ez a műszaki nyelv azonban egy szakmához (iparághoz) tartozó vállalatokon belül sem egységes. Ugyanazon az elnevezésen mást ért az egyik és ismét mást egy másik vállalat. Feltettük pl. azt a kérdést több textilipari szakember felé, hogy mit ért a futóorsó elnevezés alatt. Erre a már több éve használt fogalomra egy sor különböző meghatározást kaptunk.

Hasonlóképp nem egyértelmű a gépállás fogalma sem. Egyesek gépállásnak tekintik a tervszerű megelőző karbantartás miatti állásokat, míg mások legelősebben tiltakoznak e meghatározás ellen. Vitás kérdés az is, hogy a termelési program végrehajtásához szükségtelen gépek műszakkieséseit állásidőként kell-e kezelni vagy sem.

Nincs teljesen szabatosan, egyértelműen lerögzítve az sem, hogy mi tekinthető új gyártmánynak, vagy az, hogy milyen esetekben beszélhetünk a nehéz fizikai és munkai igényes munkafolyamatok gépesítéséről. A példák felsorolását folytathatnók.

A fogalmak kialakulatlansága, a megfelelő, alapos és egyértelmű meghatározások hiánya a műszaki tervezés és statisztika egyik legalapvetőbb fogyatékosága. Ugyanakkor — és ez a jól megszervezett műszaki fejlesztés lehetőségeire mutat — sok esetben a vállalatok részéről a legmesszebbmenő jószándékkal talákoztunk, rengeteg kérdést, problémát vetettek fel.

Itt kell megemlékeznünk a műszaki statisztikáinál tapasztalható arról a helytelen szemléletről, amely teljesen elveti a műszaki fogalmak egységesítésének, általánosításának gondolatát. E nézet képviselői nem gondolnak arra, hogy számbavétel szempontjából teljesen hasonló elbírálás alá kerülhetnek a szövőgépek és az esztergapadok, hogy a gépek futási idején nem érthetünk mást a fűrőgépek, vagy pedig a kötőgépek esetében; az új gyártmány fogalma sem lehet más a gépgyártásban, mint az élelmiszeriparban. Annak elismerése mellett, hogy okvetlen szükséges a műszaki statisztika bizonyosfokú szakmástitása, következetesen harcolni kell a fogalmak és mutatószámok helyesen felfogott egységesítéséért és általánosításért.

5. A műszaki statisztika minősége szorosan összefügg azzal a kérdéssel is, hogy ki felelős a műszaki statisztikáért. A Központi Statisztikai Hivatal a kérdőíveken megkívánja a műszaki vezetők aláírását, kifejezésre juttatva ezzel a műszaki vezetők felelősségét.

A műszaki dolgozók idegenkedése minden természetű statisztikától egészen közismert. Mégis meglepő volt, hogy a műszaki statisztikával szemben is kedvezőtlen álláspontot foglalnak el. Nagyon sok statisztikus fordult hozzánk azzal a panásszal, hogy a műszaki dolgozók egyáltalán nem hajlandók segítséget nyújtani a műszaki statisztika elkészítéséhez, a statisztikusok viszont nem ismerik eléggé a műszaki vonatkozású kérdéseket.

Tyeplov a „Gépgyárak gazdasági tervezése“ című munkájában leszögezi, hogy a műszaki fejlesztési tervek elkészítéséért elsősorban a műszaki osztály a felelős, bár a tervet a tervgazdálkodási osztály készíti el. Nyilván-

valóan érvényes ez a megállapítás a műszaki statisztikára vonatkozólag is. A műszaki statisztika elkészítéséért is elsősorban a műszaki osztály a felelős, bár a statisztikusnak kell azt elkészítenie.

Ez azt jelenti, hogy a műszaki vezetőknek gondoskodniuk kell arról, (a számviteli dolgozókkal egyetértésben), hogy a műszaki adatok hiteles, naprakész bizonylatokon, áttekinthető és könnyen érthető formában állandóan rendelkezésre álljanak. A műszaki vezetők felelősségét e tekintetben az teszi indokolttá, hogy ők ismerik legjobban a célul kitűzött műszaki feladatokat és az ezeknél használatos fogalmakat. — A műszaki vezetőknek a statisztika elkészítésénél minden támogatást, útmutatást, felvilágosítást meg kell adniok a statisztikus számára. Meg kell magyarázniok mit, miért terveztek és hogy mi értendő az egyes speciális fogalmakon. — A műszaki vezetők felelősek a műszaki statisztika elvi és tartalmi jóságáért, az adatok hitelességéért.

A felelősség kérdésével kapcsolatban felvetődik a statisztikusok szakmai képzettségének kérdése is. Meg kell állapítanunk, hogy statisztikusaink jelentékeny része bátortalanul fogadta a műszaki statisztika beindulását: erejüket és képességüket meghaladó feladatnak tekintették. Erről pedig szövecsincs. A feladatot iparstatisztikusaink zöme helyesen tudja ellátni, ha szert tesz bizonyosfokú műszaki képzettségre. Nem lehet jó iparstatisztikus az, aki nem ismeri saját iparágának, vállalatának gyártási technológiáját, az egymásután következő technológiai folyamatokat, az egyes folyamatokat elvégző gépeket. Ez nem azt jelenti, hogy a statisztikusnak műszakilag is annyit kellene tudnia, mint egy mérnöknek, vagy technikusnak. A statisztikusnak csak nagy vonalakban kell ismernie a műszaki problémákat. Erre viszont elengedhetetlenül szüksége van.

III.

Az első negyedéves műszaki beszámolóval kapcsolatban csak néhány, döntő fontosságú, általános problémával foglalkoztunk. Az előadott hiányosságok mellett eredményeink is vannak.

Az első negyedéves műszaki beszámolók legszámottevőbb eredménye az volt, hogy a vállalatoknál és a minisztériumokban most már fokozottabb gondot fordítanak a műszaki tervezésre és beszámolóra. Bizonyítja ezt pl. az, hogy a Statisztikai Hivatal által meghirdetett műszaki ankétra mintegy 200 műszaki dolgozó és statisztikus jött el. Az ankéton nem egy esetben élénk vita alakult ki és hasznos javaslatok hangzottak el.

Eredménye az első negyedéves műszaki beszámolónak, hogy egy sereg fogyatékoságra felhívta figyelmünket. Megláttuk, hogy komolyabb gondot kell fordítanunk a bizonylati rendszer megteremtésére, a kérdőívek és utasítások körültekintőbb megszerkesztésére, a fogalmak pontos, egyértelmű, szabatos meghatározására, a szöveget szakirodalom tanulmányozására.

A hibák kijavításával lehetővé válik, hogy a műszaki-fejlesztés statisztikája alkalmas legyen a tervek ellenőrzésére és a népgazdaság műszaki fejlesztésének előmozdítására.